

DRUŠTVENIK

LETO 1931 — ŠTEVILKA 4

Kako se naučiš francoskega jezika

Med našim preprostim ljudstvom opažamo čedalje večjo potrebo po znanju tujih jezikov. Zlasti izseljenci si prizadevajo prilastiti si znanje jezika, ki je v rabi v deželi, kjer se nameravajo naseliti. Zdrava je ta misel in tudi v posnemanje priporočljiva vsem tistim, ki morda še niso prišli nanjo. Kako je namreč koristno znati jezik, ki je v splošni rabi v kraju, kjer prebivaš, je jasno dovolj; manj znano pa je znanje jezika za napredovanje v službi in za povečanje zaslužka. Iz premnogih pisem naših izseljencev, ki govorijo o tem dejstvu, hočemo navesti le nekaj vrstic iz enega, ki ga je pisal rudarski predelavec iz Francije: »Sedaj čitam francoske knjige in časopise kakor slovenske. Postal sem predelavec v času krize, ko je na tisoče domačinov brez dela, sem si priboril dobro mesto in smelo trdim, da služim za dva (75 frankov dnevno). Pred par leti sem še delal za 25 frankov dnevno.« Mož je napredoval le zato, ker je znal francoski.

Mnogi bi se radi naučili jezika, pa ne vedo, kako naj se polotijo učenja. Naročijo si slovar in menijo, da so si s tem že pridobili znanje jezika. Ko uvidijo, da jim s slovarjem ni kdo več kaj pomagano, se jezijo na bukve, ki so zanje zastoj denar razmetali in opustijo misel na učenje. Taka pot je seveda nepravilna. Slovar vsebuje v abecednem redu besede tujega jezika in poleg njih primerne slovenske izraze. Kdor pa ne ume niti pravilno čitati tujih besed, si s slovarjem ne more pomagati. Slovar služi le tistemu, ki se je že seznanil s posebnostmi tujega jezika, ki se je že nekoliko naučil slovnice in ume za silo že jezik kot tak, dasi mu manjka izrazov. Slovar je pripomoček, ki ti pove, kaj pomeni ta ali oni zraz v tvojem jeziku.

Najprej se je treba torej učiti jezika samega, potem šele pridobivati vedno večje

znanje izrazov. Jezika samega se pa učiš iz učbenika, ki je nalašč sestavljen za ljudi, ki se hočejo naučiti jezika brez pomoči učitelja. Take učbenike je začela izdajati Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani in so izšli že za nemški, italijanski in ravnokar tudi za francoski jezik. Zlasti opozarjamo na učbenik francoskega jezika, ki ga je sestavil znameniti učitelj jezikov dr. Stanko Leben in ki mu je naslov »Francoščina brez učitelja«. Koliko je izseljencev našega rodu in jezika v Franciji, koliko pa še takih ki se nameravajo tja izseliti, katerim utegne postati ta knjižica naravnost nenadomestljiv zaklad. Pisana je tako, da more tudi najpreprostejši človek razumeti kako in kaj. Seveda, vztrajnega učenja je treba, brez pridnosti ni nič — toda kolika olajšava je že v tem, da ima preprostejši človek v roki knjigo, ki mu ob pravilni rabi zares more posredovati znanje jezika! Drobna in priročna knjižica velja le 28 Din (brez poštne).

Pa ne le našim izseljencem, tudi vsakemu drugemu človeku, ki bi se rad učil francoskega jezika, bo ta knjižica izvrsten učitelj. Zato jo toplo priporočamo obenem z učbenikom nemškega jezika (ki ga je spisala dr. A. Piskernik) in z učbenikom italijanskega jezika (ki ga je sestavil dr. St. Leben).

Knjižnicam
priporočamo, da se naroče na knjižne izdaje
Jugoslovanske tiskarne
v Ljubljani

Društvo in njegov odbor

3. Tajnik.

Pisarniško delo društva opravlja glasom poslovnika prosvetnih društev tajnik. V ta namen vodi po pravih zapisnik, kamor vpiše vse dopise, ki prihajajo na društvo. Voditi mora dalje seznam članov, kjer so

vsi člani društva vpisani. Važen je sejni zapisnik, ne samo da tajnik vpiše sejne sklepe, on mora tudi sejo pripraviti, zbrati mora vse važne dopise, pripraviti mora za vsako sejo »Vestnik Prosvetne zveze« in na podlagi tega pripraviti dnevni red seje.

Ako se bliža društvena prireditve, tedaj mora tajnik pripraviti tudi program dotične prireditve, naprositi odseke, ki bi sodelovali, pridobiti tudi posamezne člane za rediteljstvo in podrobno organizacijo prireditve. Tudi zapisnik obč. zborov naj bo lično spisan ter mora vsebovati v glavnih obrisih vse, kar se je na obč. zboru poročalo in predlagalo. Za zgodovino vsakega društva je važna društvena kronika in pa arhiv. Vsak dogodek, katerega doživi društvo, mora biti v kroniki zabeležen. Torej vse prireditve, to so: igre, koncerti, izleti, predavanja, tečaji itd. Pravtako mora tajnik posvečati veliko skrb arhivu. V arhiv namreč ob obč. zboru spravi vse važne listine kot so: pravila, zapisnik letnih obč. zborov, blagajniška poročila, vse pogodbe, ki jih sklepajo društva z raznimi strankami, slike prireditev, slike umrlih zaslužnih članov itd.

Na tajnikovih ramenih tudi sloni dopisovanje z oblastmi. On mora takoj javiti vsaj 8 dni pred prireditvijo prireditev s podrobnim programom okrajnemu načelstvu. To prijavnico, žigosa z društvenim žigom in z žigom, ki oprošča društvo koleka na vloge. Priložiti pa mora kolek za odgovor, ki znaša po nekaterih krajih 5 Din. po drugih 10 Din. Prav tako mora javiti vsa javna predavanja, javne shode in zborovanja, javne tekme, koncerte itd. Vse dopise, ki jih pošilja sosednjim društvom, centrali Prosветni zvezi in oblastem, naj sestavlja v pravilni slovenščini, vljudno in točno. Točno in hitro poslovanje tajnika predstavlja takorekoč ločnost vsega društvenega delovanja. Skrbeti mora dalje, da pravočasno javi okrajnemu načelstvu dan obč. zboru, kakor tudi dnevni red, 8 dni po obč. zboru pa mora javiti novi odbor.

S pomočjo zaupnikov, ki jih ima v posameznih vaseh, oskrbuje tudi kolportažo letakov, brošur, knjig in znakov, ki jih prejema od Prosветne zveze. Poleg omenjenih tiskovin in listin naj zbira tajnik tudi podrobno

statistiko društvenega dela. Tako mora n. pr. ob priliki vsake prireditve dognati, koliko je bilo udeležencev in to zabeležiti v knjigi. Vsako leto mora tajnik spopolniti tudi vprašalno polo ali statistiko, ki jo prejme od Prosветne zveze. Zato mora on imeti pregled čez vse društveno delovanje, tudi čez ono, ki ga vršijo odseki. Ker je stopil v veljavo zakon o avtorskih pravicah, zato mora tudi pravočasno preskrbeti dovoljenje za vprizoritev iger, kakor tudi dovoljenje za pevske skladbe, katere so na programu koncerta.

Ker je torej delovanje tajnika precej obširno in zahteva točnega in hitrega poslovanja, zato morajo člani izbrati na obč. zboru za to mesto osebo, ki ima zadostno izobrazbo. Tajnik se pa mora lotiti tega dela z idealno ljubeznijo zavedajoč se, da je tajniško mesto ono, ki daje društvu gibanje in življenje. Vesten tajnik takoj po izvolitvi določi načrt za delovanje društva tako za zimsko, kakor za letno sezono. V tem načrtu, ki ga lahko posname tudi po programih iz koledarčka, kakor tudi po letakih Prosветne zveze, ki jih v ta namen vsako leto razpošlje, naj določi gotove nedelje za igre, za prosветne večere, za pevske nastope, za predavanja in tečaje. V poletni seziji pa naj takoj določi dneve poučnih izletov, potovanj in romanj. Prav tako naj določi tudi dan za redne seje, ki morajo biti vsaj vsak mesec enkrat, najbolje prvo nedeljo v mesecu.

Dasiravno je njegovo delo težavno, združeno s precejšnjo zamudo časa, pa bo prav to delo prineslo tajniku veliko korist. Neko notranje zadovoljstvo bo občutil ob koncu, ko bo polagal račun o svojem delovanju, obenem si bo pa pridobil spretnost v knjigovodstvu, katera mu bo prav tako dobro služila v njegovem zasebnem življenju ali v lastnem gospodarstvu, kakor tudi društvu samem. Geslo njegovega dela pa bodi: točnost in red.

Prosvetni program fantovskih odsekov P. Z.

Na men prosvetnega dela v fantovskih organizacijah je vzbujanje veselja za poklicno delo in priprava za vse poznejše samostojno udejstvo vanje kot družinski oče (vzgojitelj in voditelj družine, kot gospodar (kmetiški, delavski, obrtniški), delavec v družbi (samopomoč v združništvu, v društvih, v javnem življenju, občini, zastopih, v okraju, banovini in državi), v občečloveških nalogah moža.

Skupen program brez razlike na poklic je obča izobrazba. Spoznavanje izobraževalnih pripomočkov (branje, pisanje, računanje). Čitanje časopisov (skupno in kritično). Uporaba poljudne znanstvene in strokovne književnosti ter leposlovje (pesništvo, zlasti tudi dramatika, zabavna knjiga). Vaja v poslovanju (praktično) tajnika, blagajnika, gospodarja, knjižničarja, čebeličarja. Vporaba knjižice Tajnik, Blagajnik. Poslovni izpiti v okrožjih. Deklamacije, govorniški nastopi, vaja v predavanju in razgovorih o predavanju (debata). Dramatika, v kolikor pospešuje nastop in pravilno izražanje misli in čuvstev. Poznavanje najvažnejših zakonov družabnega in gospodarskega življenja. Brošure dr. Ušeničnika Socijalno vprašanje in Socijalna ekonomija. Iz tega predavanja v odsekih, tekme v okrožjih. Nadaljevanje tega dela v posebnih vprašanjih. Zadruga samopomoč se spoznava na domačih zgledih in se preide do organiziranega združništva v Zvezah. Na podlagi dr. Praznikove knjižice: Zadruga temelj narodnega blagostanja. Poznavanje raznih vrst društev (karitativna, gasilska, športna, zabavna itd.) in njihov pomen. Poznavanje vseh državnih organizmov zlasti občine (naloge župana, obč. tajnika, blagajnika, odbornika). Predavanja knjižico izda P. Z.), praktično spoznavanje dela v občini. pisarni na tečajih,

event. prirejeni shod Županske zveze. Tekme. Delo v raznih javnih zastopih (cestnih odborih, zdravstvenih zastopih, okrajnih blagajnah, krajevnih šol. odborih i. dr.). Spoznavanje gospodarstva teh ustanov. Debate o občinskem ali drugem proračunu. Vaje o vodstvu sej in v debati. Delo v banovini po istih vidikih kakor v občini (banski svet). Delo v državi. Spoznavanje drž. ustrojstva doma in v občinah potezah raznih drugih vrst držav. Spoznavanje gospodarskega in kulturnega stanja Jugoslavije, državni proračun. Predavanje, tečaji, tekme. Knjižice o vseh teh vprašanjih se bodo izdale. Vsa ta glavna vprašanja se obravnavajo v nakazanem redu v leku nekaj let, tako da vsak član fant. organizacije v nekako 4—5 letih preide ves ta krog skupnega prosvetnega programa.

Stanovsko prosvetni program se obravnava vzporedno z drugim obče prosvetnim programom. Kmetijski fantje zlasti kot Mladej predelajo na podlagi posebnih knjižic posamezne panoge kmetijskega gospodarstva (sa. jarstvo, čebelarstvo, živinoreja, gozdarstvo, poljedelstvo, vrtnarstvo, kmetijske pomožne obrti, domače obrti), starejši člani predelajo kmetijsko knjigovodstvo, kmetško združništvo (nabavljalne, prodajne, produktivne in dr. zadruga). Iz vsega praktične vežbe in predavanja, nato tekme. Delavska mladina se razdeli v glavne stroke industrijsko, rudniško in prometno delavstvo. Vsaka stroka se spoznava s svojo stroko, z delavskim gospodarstvom in posameznimi obrti (domača hiša, vrt, čebelarstvo), z delavskim knjigovodstvom in del. združništvom (konsumne zadruga). Predavanja s praktičnimi vežbami. Tekme. Obrtniška mladina se spozna s svojo obrtjo predvsem pa še s tujskim prometom.

Poučni izleti so važna naloga in sredstvo. Tekme.

Ne predela se vedno ves program, temveč se vedno izkuša v teku let po-

dati neko zaokroženo stanovsko in občo izobrazbo in to tako, da letno nanovo vstopivši člani takoj lahko z ostalimi skupno delajo.

Katoliška prosvetna organizacija v Franciji

Kadarkoli govorimo o Franciji, ne smemo nikdar vzeti splošnega merila, najmanj pa onega, na katerega nas je navadilo kulturno ozračje, v katerem smo se razvijali in dorasli. Če je govor o prosvetnih organizacijah posebej, velja isto načelo. Prosvetne organizacije, ki bi izvirale iz enega samega velikega duševnega središča in iz katerega bi žareli prosvetni žarki v obliki pokrajinskih zvez, ki bi se delile v okrajne zastope, ti pa zopet v lokalna društva z različnimi pododseki, Francija ne pozna. Ta način delovanja ne odgovarja francoskemu značaju, katerega poleg drugih vrlin odlikujeta osobito veliko svobodoljubje in izrazita inicijativnost. Ne eno ne drugo se ne more prilagoditi omrežju drakenično izpeljane organizacije. Zato bo inozemec zaman iskal centralnega instituta, od koder bi na en hip dobil razgled v vso prosvetno kanalizacijo, ki sega v najbolj oddaljene kraje države. Zato bo inozemec, navajen na druge razmere, zaman iskal trdo zavozljanih pravil in statutov, ki stojijo kakor železna nepremakljiva ograja, preko katere se brez velikega truda ne pride. Zato bo inozemec v Franciji tudi zaman iskal skupnih navodil, ki prihajajo iz centrale in namah usmerijo v isto smer na tisoče volj po vsem teritoriju. Francoz veliko zaupa svoji lastni duševnosti, to se pravi svojemu razumu in svoji volji. Zaupa, ljubi svobodo, kjer pusti igrati oboje, da razum posameznikov svobodno poišče nova pota, če so za posamezen slučaj in za gotove okoliščine ali lokalne razmere potrebna, in volja vsakega poedinca. In ker niima zaupa, hoče da svobodno

pokažeta svoje vrline in svoje sile: razum da svobodno išče nova pota, če so za gotov položaj in za gotove razmere in za gotove kraje potrebna, volja da požene vsakega posameznika v najpopolnejšo obliko ustvarjanja.

Nekdo je enkrat rekel, da so francoski industrijski izdelki radi tega tako prikupljivi, ker nosijo pečat osebnosti. Pariško mobilje radi tega slovi po vsem svetu, ker nosi sledove individualnega ustvarjanja. Vsak kos je v celoti narejen od enega delavca. Isto delo bosta po istem načrtu dva delavca izvršila različno. Isto je s francoskimi organizacijami, posebno pa še s prosvetnimi, ki imajo namen vzgajati duše in v dušah utrjevati krščanske čednosti. Prosvetno delo je torej različno za vsakega prosvetnega delavca in različno tudi za vsakega prosvetnega učenca.

Vtis neorganiziranosti, razmetanosti, kaosa, katerega napravi na inozemca francoski način prosvetnega dela mora obledeti v luči dejstev, katere smo zgoraj uvodoma navedli. Serijalnega dela Francoz ne pozna, ker tam njegova duša ne pride do veljave, zato pa si je znal ustvariti nebroj malih in sorazmerno šibkih organizacij, če jih smemo tako imenovati, ki so vsaka zase dovršena, vsaka zase popolna ter od katerih vsaka po potrebi svoj delokrog skrčuje ali razširja. Če bo inozemec hotel doumeti, kaj se na prosvetnem polju dogaja v Parizu samem, da ne govorimo o vsej Franciji, potem ne bo zadržnosti, da bo obiskal par organizacij, ki mu na zunaj dajo vtis, da so pomembne, ampak hoditi bo moral od

župnije do župnije, v vsaki župniji bo moral obiskati prosvetne delavce, ki ne delajo po kakšni od zgoraj naloženi formuli ampak vsak po svoji uvidevnosti držeč se samo velikega okvirja krščanske odgoje ljudstva. Poiskati bo moral na desetine, da celo stotine malih krožkov, obstoječih iz 10 do 50 ljudi, ki živijo drug poleg drugega, vsak popoln sam zase, s svojo knjižnico, s svojim malim vestnikom, s svojimi predavanji in sestanki. Tudi tako imenovani odseki večjih centraliziranih organizacij, kakor so federacija patronaž, o kateri bomo še govorili, se razlikujejo od odseka do odseka. Nikdo ne bo prišel nadzirati prosvetnega dela, ki se vrši v teh odsekih, ki tudi v organizaciji obdržijo svojo dejansko avtonomijo.

Te uvodne misli in opazke so potrebne za pravilno presojanje prosvetnega dela, ki ni prav nič manj intenzivno v Franciji kakor v katerikoli drugi državi v Evropi.

Iz zgoraj navedenih razlogov tudi ne bomo navedli šablonsko in zaporedoma večje prosvetne organizacije z natančno navedbo števila podzvez, okrožij, društev, odsekov in članov, ampak vzeli bomo za temelj prosvetnega dela (mišljena je ljudska prosveta) teritorij cerkvene župnije. Središče in inspirator vsega prosvetnega dela je župnik, kateremu pomagajo kaplani in laiki, ki so navadno dodeljeni kot vodje posameznim oddelkom prosvete. Vso prosvetno delo je zgrajeno v mejah tako imenovane farne patronaže, ki je od daleč podobna našim prosvet-

nim domovom s to bistveno razliko, da je namenjena predvsem šolski mladini ter rodovom med 14. in 20. letom. Patronaža je cerkveno društvo, kateremu suvereno predseduje farni predstojnik. Njen namen je pritegniti nase ob prostih dnevih šolsko mladino, posebno ono, ki ne zahaja v katoliške šole, učiti katekizem ob nedeljah in četrtdkih, pripravljati na sprejem zakramentov. To je bistvo in prvi namen. Seveda so se sčasoma in sledeč potrebam kraja ali pa inicijativam predstojnika nanizale okoli patronaž še druge institucije: vzgojne, karitativne, izobraževalne, socialne. Po nekod imajo patronaže velike cdre in kine, drugod je posebno razvita sportna patronaža, zopet drugod najdemo naravnost ljudske univerze, kamor zahajajo predavati in dažati nasvete strokovnjaki vseh panog udejstvovanja. Patronaže imajo svoje pevske odseke, svoje knjižnice deljene v knjižnice za dekleta in za mlčke, svoje hranilnice, svoje socialne zavarovalnice, svoje tovarne celo za vzgajanje rokodelskih vajencev, najraznovrstnejše karitativne ustanove. Močnejše patronaže izdajajo tudi svoj mali vesnik. Značilno je, koliko laičnega osebja, moč in dam, posveča vez svoj prosti čas patronažam in koliko je akademskega paraštaja, ki prebije svoje nedelje v patronažah. Šablone ni nikjer, vsaka patronaža, ustvarjena kajpada z isto zamisljivo in z istim ciljem, se vendar razlikuje od sosedne, ker lahko vsak vodja da patronaži pečat svoje lastne osebnosti in inicijativnosti. (Nadaljevanje.)

Priveditve P. Z. v poletni seziji I. 1931

I.

Pod vrhovnim vodstvom Katoliške akcije se bodo vršili na binkoštni ponedeljek dne 25. maja sledeči fantovski tabori:

1. Na *Limbarski gori* za kamniško, moravško in šmartensko dekanijo.

2. Pri *Sv. Joštu* za kranjsko in stariško dekanijo.

3. Pri *Sv. Antonu* pri Dobropoljah za šmarsko in ribniško dekanijo.

Na teh taborih nastopijo tudi pevska okrožja omenjenih dekanij, ki pojejo med sv. mašo in himno: Povsod

Boga. Poleg slovesne sv. maše z govorom bo povsod tudi govor o fantovskem apostolatu in govor o nalogah do organizacij.

II.

Letošnja največja versko prosvetna prireditve pa bo v juliju na *Brezjah* in sicer bo posvečena ta manifestacija proslavi 1500 letnice efeškega koncila in proslavi misijonarja škofa *Friderika Barage*. Po slovesni sv. maši, pri kateri bodo pela vsa gorenjska pevska okrožja, bo na prostem slavnostno zborovanje, posvečeno Mariji in velikim zaslugam misijonarja *Friderika Barage*. Popoldne po petih litanijah bo pa na prostem pevski koncert združenih gorenjskih pevskih okrožij. Pri koncertu bodo sodelovale tudi godbe z *Jesenic*, *Tržiča* in *Kranja*. Polovična vožnja na vlakih je zapročena. Na to proslavo bodo pohitela vsa naša prosvetna društva s svojimi godbenimi, pevskimi in mladinskimi odseki in zastavami, dalje vse Marijine družbe in misijonski krožki. Ob tej priliki bomo tudi pozdravili zastop-

nike ameriškanskih Slovencev, ki pridejo koncem junija v domovino na oddih.

III.

Prosvetni tabor v Novem mestu bo 2. avgusta ob priliki blagoslovitve novega prosvetnega doma. Ta tabor bo združil prosvetna društva in njihove odseke iz novomeške, semiške, leskovoške, trebanjske in šmarske dekanije. Glavna govora bosta posvečena katoliški prosveti in 40 letnici *Rerum Novarum*. Pri vsej prireditvi sodelujejo pevski zbori ondotnih pevskih okrožij.

IV.

Socialno prosvetni tabor v Grobljah pri *Domžalah* bo 15. in 16. avgusta. Dne 15. avgusta bo dopoldne po sv. maši blagoslovitev novega prosvetnega doma in slavnostni govor v proslavo 40 letnice *Rerum novarum*, popoldne pa koncert pevskih zborov kamniškega pevskega okrožja. Naslednji dan, 15. avgusta bo pa socialni dan, posvečen socialnim problemom naše dobe.

DROBIŽ

Iz prosvetne organizacije

Srebrni jubileji. Naša prosvetna in izobraževalna društva širom Slovenije prehajajo v moško zrelo dobo. Marsikatero izmed njih je že praznovalo, druga pa bodo praznovala letos svoje srebrne jubileje ali 25 letnico obstoja. Organizacija, ki doseže tako starost, najbolje kaže, da je potrebna in za življenje sposobna. Ob takih prilikah se ozremo nazaj na zgodovino društva in vidimo, kako resničen je rek »iz malega raste veliko«. Za nami je komaj doba 25 let in vendar vidimo, koliko koristnega, koliko naprednega dela je izšlo iz naših društev. Kjerkoli je delavno prosvetno društvo, tamkaj je brez dvoma tudi močna gospodarska organizacija. Na društvenih sejah in sestankih je padla misel ustanoviti hranilnico in posojilnico, kmetijsko zadrugo, nabaviti gospodarske stroje itd. Marsikatero društvo si je postavilo tekom te svoje dobe lastno ognjišče, to je prosvetni dom z dvorano, s knjižnico itd. Kjerkoli na-

letimo na močno prosvetno organizacijo, vidimo tudi uspehe, ne samo pri članih, temveč se kaže blagodejni vpliv v celi župniji. Koliko surovosti, preklinjevanja in pijančevanja se je iztrebilo iz naših kmetijskih vasi tudi potom društvenega delovanja. Res niso vidni uspehi povsod, toda vprašati se moramo, kaj bi bilo iz naših ljudi, če ne bi bilo prosvetnih društev. Koliko hudega se je preprečilo, to ni vidno na zunaj, pač pa vedo o tem povedati precej obširno oni pridni in zvesti društveni delavci, ki so žrtvovali marsikatero uro, pa tudi denarne žrtve za blagor svojih članov in občanov. Res je, da prav ti delavci večkrat žanjejo za svoje idealno in požrtvovalno delo le črno nevaležnost. Za plačilo se jim mečejo polena pod noge od tiste strani, od katerih človek ne bi pričakoval. Ob takih prilikah velja za društvenega delavca reklo: »Delam iz ljubezni do bližnjega, iz ljubezni do domovine in zato, ker mi veleva vest, kakor pravi Gregorčič. »Ne le, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan.«

Tako praznujejo sledeča društva tekom letošnjega leta 25 letnico obstoja: Kat. pro-

Nаша knjižnica

svetno društvo v Dobu pri Domžalah; S. Kat. izobraž. društvo na Planini pri Rakeku; S. K. izobraž. društvo na Rovih p. Domžalah, ki je bilo nekdanj eno najbolj agilnih društev v kamniškem okraju; Prosv. društvo v Naklem pri Kranju; Kat. prosv. društvo na Trati pri Gorenji vasi; Izobraž. društvo »Savica v Boh. Srednji vasi in Prosv. društvo v Trbovljah.

Prezreti pa ne smejo svojih jubilejev še sledeča društva: Prosv. društvo Šmihel p. Novem mestu, ki praznuje letos 30 letnico obstoja; Kat. izobraž. društvo Križe pri Trzinu; praznuje 35 letnico. Eno najstarejših naših društev je Kat. društvo rokod. pomočnikov na Vrhnikih, ki je bilo ustanovljeno leta 1891. in bo praznovalo letos svojo 40 letnico. Primerno bi bilo, da se odbori imenovanih društev pečajo s proslavo v najkrajšem času in napravijo podroben načrt, da bo slavnost tem veličastnejša. Prosvetna zveza sama je pripravljena nuditi društvom vso svojo podporo, zlasti, če se bodo pravočasno obrnili na njeno pisarno, da se omogočijo prosvetni tabori.

Društvena zastava. Dolžnost slehernega društva je, da si nabavi tudi društveno zastavo, ki naj bo zunanje znamenje one notranje skupnosti in bratske ljubezni, ki veže društvene člane med seboj. Na društvenih zastavah naj se blesti podoba sv. Cirila in Metoda in naš novi društveni znak. Zastava naj bo vedno priča veselih pa tudi žalostnih dogodkov naše organizacije. Zato naj ona prisostvuje vsem svečanostim, cerkvenim in izven-cerkvenim, v župniji. Spremlja naj Kristusa Kralja ob prelepem prazniku sv. Rešnjega Telesa, ko se vije procesija med cvetočimi travniki in njivami. Spremlja pa naj društvena zastava tudi društvenega člana na njegovi zadnji poti. Prosvetna zveza si je nabavila osnutek takih društvenih zastav in je pripravljena posredovati slehernemu društvu, da si nabavi zastavo na čim cenejši način. Društveniki, opozorite odbore na to, če še nimate društvene zastave.

Standarte za društvene odseke ima v načrtu Prosvetna zveza. Ako je v društvu več agilnih odsekov, je primerno, da ima tudi odsek svoj viden zunanji znak, ni pa potreba, da bi imel odsek svojo zastavo. G. ing. Pengov je napravil krasne osnutke, napisne table za odseke in za razne sprevede. Na lahkem drogu, ki je okrašen z narodnimi motivi je napisna deska, nad katero se dviguje zopet novi društveni znak v povečani obliki. Odseki in društva, ki se zanimajo za te napisne table in načrte, si jih lahko ogledajo pri Prosvetnih zvezi v Ljubljani.

Novi znaki za člane in članice prosvetnih društev fantovskih, dekliških, dramatičnih ter pevskih kakor tudi godbenih odsekov se love pri Prosvetni zvezi, komad po 10 Din; ako pa društvo naroči vsaj 10 znakov skupaj, pridejo na 7.50 Din. Člani, segajte pridno po novih krasnih znakih, ki ugajajo vsakemu.

»Pod svobodnim solncem«. Kdo ne pozna te Finžgarjeve »povesti davnih dedov«. Kot napol odrasli otroci smo šteli dneve, da pride nova številka »Doma in svet«, kjer je roman prvič izhajal, nato smo ga prebrali v ponatisu v knjigi zopet in zopet, saj nam je odkrival vselej nove lepote in vselej smo se iznova zamišljali v življenje in nehanje naših »davnih dedov«. Najmajši rod tega dela, ki ga po pravici lahko prištevamo med najlepša in največja našega slovanskega slovstva, po večini žal več ne pozna tako dobro. Prvič moramo z žalostjo ugotoviti, da začenja izgubljati zmisel za branje, drugič pa tega dela tudi že več let ni bilo dobiti na našem knjižnem trgu, prejšnje izdaje so namreč že davno pošle, po knjižnicah so se pa potrgale in porazgubile. Vsi moramo biti zato hvaležni »Novi založbi«, da je ravno za zadnjo velikončo izdala ta znameniti naš roman že v tretji izdaji, tako da si ga sedaj vse naše knjižnice brez izjeme lahko vnovič nabavijo, večje seveda tudi v več izvodih.

Več kot čudno je, da Slovenci vkljub visokemu in častnemu stanju našega slovstva ravno romanov iz naše domače zgodovine tako zelo pogrešamo. Preseljevanje narolov, življenje pod graščaki, reformacija, kmetijski upori, francoska okupacija itd., vse to bi nudilo našim pisateljem obilico najhvaležnejšega gradiva za velike zgodovinske romane, v katerih bi ves narod gledal svojo preteklost in črpal pravo narodno samozavest, kakor so jo črpali in jo še črpajo n. pr. Poljaki iz znamenitih Sienkiewiczovih romanov. Imamo sicer nekaj skromnih poizkusov že tudi na tem polju, toda edino veliko tako delo trajne vrednosti je Josije pričujoči Finžgarjev roman, ki nam opisuje življenje naših pradedov v prvih stoletjih po Kristusovem rojstvu, torej v dobi, ko so živeli še vsi Slovani skupno v svoji pradomovini v sedanji južni Rusiji in so začeli uspešno vdirati v nekdanje bizantinsko cesarstvo.

Ko je dal naš veliki dr. J. E. Krek Finžgarju pobudo za ta roman, mu je dejal: »Povejte našim ljudem, da naši očetje niso bili takj hlapci, kot smo sedaj mi!« To Krekovo naročilo je izvršil Finžgar v polni meri in ravno v tem tudi tiči tista velika, trajna vrednost tega edinstvenega dela našega slovstva. Vsi drugi naši pisatelji, ki so doslej zajemali snov iz naše zgodovine, so risali le posamezne osebe, posamezne zgodovinske drobce, Finžgar nam je pa razgrnil pred očmi ves narod svoje dobe ter nam ga naslikal tako, da nam poraja v vseh upravičen ponos na te naše »davne dedec. In to je tudi tisti neizmerni vzgojni pomen tega romana, ki ga čutimo od leta do leta bolj, saj vsi le predobro vemó in čutimo, koliko gorja nam je povzročila ravno hlapčevska narava velikega dela našega naroda, zlasti našega izobraženstva.

In kakor so prerajati Sienkiewiczovi romani ves poljski narod, tako bi moral tudi Finžgarjev »Pod svobodnim solncem« preiti v kri in meso slednjega slovenskega človeka do poslednje gorske kočice. Sramujemo se zapisati, da bi morala iz navešenih vrvokov imeti to delo vsaka naša knjižnica; ne, dolžnost naših izobražencev, zlasti pa knjižničarjev bi morala biti, da poskrbijo za to, da ga zopet in zopet prebere zadnji naš šolo zapuščajóti otrok in zadnja naša starka. To je eno izmed redkih slovenskih del, ki bi ga moral do zadnje podrobnosti poznati vsak Slovenec. Tista knjižnica, ki bi ga ne imela ali pa kjer bi ležalo delo zaprašeno v omari ne vrši svojih dolžnosti in je čim prej potrebna prav temeljite remedure.

Nové knjige. Razen zgoraj navedenega Finžgarjevoga »Pod svobodnim solncem« je izdala ljubljanska »Nova Založba tudi 12. zvezek I. Cankarjevih »Zbranih spisov«, ki obsegajo dramo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, tri »Zgodbe iz doline šentflorjanske«, roman »Novo življenje«. Res je, da so Cankarjevi spisi po večini le za zrelejše in izobraženejše bralce, vendar je več kot samoočebni umevno, da bi brez njih ne smela biti niti ena javna ali zasebna knjižnica tudi po naših gorskih vaseh, saj je Cankar poleg Prešerna največji duh našega slovstva in edini slovenski pisatelj, ki je prodril v svetovno slovstvo in katerega prevajajo danes že vsi evropski kulturni narodi na svoj jezik. Naša dolžnost je tedaj, da seznanimo z njim tudi najširše plasti našega ljudstva. Knjižnice, ki ga morda še nimajo, opozarjamo, da si čimprej nabavijo vse doslej izišle zvezke njegovih »Zbranih spisov«. — Prav zanimivo knjižico je izdala pred kratkim tudi »Slomškova družba z naslovom »Poglejmo v Beneško Slovenijo«, namenjeno za otroke. Pisatelj R. Wagner nam je v njej prikazal naše najbolj pozabljene brate, to je Beneške Slovence, za katere se na žalost tako malo brigamo. — Pisatelj Tone Gaspari je izdal povest »Cesta«, ki se godi pred in med vojno na Notranjskem in jo bo zlasti tamošnje ljudstvo gotovo rado bralo. — Iv. Hribar je prevedel in izdal v samozaložbi sedaj še drugi del znamenitih Fontainejevih »Bisnic.

Po naših odrih

Avtorsko pravo. Po novem drž. avtorskem zakonu se mora plačati za vpriporitev inozemskih avtorjev 10 do 15% bruto dohodkov. Ljudskemu odru se je posrečilo skleniti z Avtorsko centralo pogodbo, po kateri plačajo pri Prosvetni zvezi včlanjena društva od inozemskih avtorjev 8% bruto dohodkov, od jugoslovanskih pa 10%. Opozarjamo, da mora vsako društvo igró, ki je podvržena tantijem, 8 dni pred vpriporitvijo prijaviti pri zastopniku Avtorske centrale, g. Ciril Tavčar, Ljubljana, Grajska planota 1. Opo-

zarjamo, da je izšel seznam iger, ki so podvržene tantijem in jih izposoja Ljudski oder, v 1. štev. letošnjega Prosvetnega vestnika.

Za naše režiserje je izšel pred kratkim važen pripomoček. Vseučiliški profesor dr. Fr. Bradáč je izdal namreč v samozaložbi 1. zvezek temeljito zasnovanega dela »Postanek in razvoj drame«, ki obravnava »Tragedijo«. V tem zvezku nam pisatelj opisuje sicer samo »postanek in razvoj« starogrške tragedije, vendar delo najtopleje priporočamo vsaj vsem režiserjem vseh naših številnih podeželskih odrov. Dramatika se je pri nas v zadnjih letih že tako razvila in tudi preprosto kmetiško ljudstvo se je dvignilo kulturno že tako visoko, da zahteva od voditeljev naših ljudskih odrov in od režiserjev že popolnoma nekaj drugega nego pa pred dvajsetimi ali tridesetimi leti. Danes upri- zarjajo že kmetiški odri opere, operete in največja dela svetovne dramske literature (n. pr. Hamleta), zato je več kot samo ob sebi umevno, da morajo režiserji svoj posel poznati prav temeljito in globoko. In ravno za globlje umevanje njih nalog jim bo spričo velikega pomanjkanja tozadevne literature pri nas to delo služilo jako dobro. Knjigo lahko naročite potom naše ljubljanske »Prosvetne zveze«.

Nové igre. Kot 31. zvezek »Mohorjeve knjižnice« je izšla pred kratkim igra priznane francoske dramatika E. Brieux-a: »Rdeča sukinja« v vzornem prevodu dr. J. Solarja. Igra je doživela evropski sloves in so jo igrali z velikim uspehom na nešteti odrih. Igra nam nazorno pokazuje, kako strahotne posledice utegne roditi prevelika častihlepnost. Ker so naši boljši podeželski odri večkrat v veliki zadregi pri izbiri dobre in učinkovite igre, jim to delo najtopleje priporočamo.

Po svetu

Občinske knjižnice na Češkoslovaškem. Iz najnovejšega statističnega pregleda posnemamo, da na Češkoslovaškem obstoji 16.168 javnih občinskih knjižnic, med njimi 11.770 češkoslovaških (slovaških 2804), ostale pa so nemške, madžarske, ruske in poljske. V teh knjižnicah je 6.334.319 knjig, med njimi 4.500.000 čeških. — Da bi knjiga prodrla tudi v najmanjše vasi, ki si ne morejo vzdrževati lastne javne knjižnice, so se ustanovile okrožne knjižnice, ki pošiljajo v take vasi majhne potujoče biblioteke. Za sedaj deluje 56 potujočih knjižnic s 50.000 knjigami. Kakor znano, imajo na Češkoslovaškem zakon, ki občinam nalaga dolžnost, da ustanavljajo javne knjižnice. Češka knjižna produkcija je s tem zakonom precej pridobila.